

# Stop ze niet in de doofpot (1983)

*Sieth Delhaas*

Tijdschrift Weerwoord, LCGJ, circa 1983

## Inleiding

In een tijd waarin iedereen begrip voor iedereen moet leren opbrengen, men elkaar moet kunnen “verstaan”, leeft een grote groep mensen, die dagelijks ontelbare keren met eindeloos geduld moeten zeggen: “ik versta je niet”. Ze zijn het allang moe, maar om zichzelf niet helemaal van de buitenwereld af te sluiten, herhalen ze het elke keer weer. Het gaat om minstens 30.000 tot 100.000 jongeren tussen 15 en 30 jaar en zo’n 200.000 ouderen. Dat het niet bij benadering te zeggen is hoeveel Nederlanders met deze handicap te kampen hebben, bewijst wel hoe weinig de samenleving geïnteresseerd is in hun lot, of liever welzijn.

## Terugtrekken

De Slecht Horende Jongeren Organisatie (SHJO) probeert sinds 1973 van alles te organiseren om deze jongeren in hun vrije tijd aan de nodige ontspanning te helpen. Daarnaast is men ook aan de gang gegaan met moeilijkheden die er zijn omdat slechthorenden naar een andere school moeten dan hun buurtgenoten. Bovendien laten de ouders ze moeilijk “los” in de maatschappij: bij sollicitaties worden ze vaak bij voorbaat al afgewezen; en als ze al op feestjes worden gevraagd, worden ze gek van het lawaai (ja dat kan, al ben je slechthorend). En dan niet te vergeten alle misverstanden die ontstaan omdat de mensen in de omgeving onterecht boos worden om een verkeerde reactie van een slechthorende, terwijl ze zelf vaak niet de moeite hebben genomen zich goed verstaanbaar te maken.

Ria de Vries, sekretaresse van de SHJO, zegt, dat haar lotgenoten sterk de neiging hebben zich terug te trekken. Dat bovendien de ouders te beschermend optreden en hun kinderen meestal ontraden lid te worden van hun klub, ‘omdat ze maar niet te veel met hun slechthorendheid te koop moeten lopen’. Dat moet dan ook wel de oorzaak zijn, dat de SHJO nog maar 700 leden telt. Op scholen wordt ook gepropageerd, dat je niet te veel met andere slechthorenden in een hoekje moet gaan zitten.

Natuurlijk zijn er een paar scholen voor slechthorenden, zelfs een havo en mavo. Als je geluk hebt er op te komen, vaak ben je al een slechte leerling omdat je doofheid laat wordt ontdekt en je daardoor doorgaat voor een dom, lui of sloom kind, dan houdt dat in dat je ver moet reizen, of in de plaats waar de school staat in een pleeggezin terecht komt. Een weekend en een door-de-weekse opvoeding. “Met heel vaak als naar gevolg, dat deze jongeren pas midden twintig hun puberteit beleven, en de nodige frustraties natuurlijk”, benadrukt Ria. Aan die afzonderlijke positie wil de SHJO nu een einde maken. Geen aparte scholen meer, geen aparte klubjes. Zoveel mogelijk integreren in de ‘normale’ samenleving. En daar zal die



samenleving iets aan moeten doen. De S.H.J.O. zorgt er sinds 12 januari 1 jl. wel voor dat er niet meer aan hun bestaan voorbij geleefd kan worden.

Steeds vaker verschijnen er mensen, ook niet-slechthorenden, met een oranje button opgespeld waarop in rode letters staat te lezen: “spreek duidelijk, dan versta ik je beter”. En menig ambtenaar achter een loket, kollega, onderwijzer of familielid zal in deze tijd beteuterd naar de gele kaart staan kijken, die hij door een slechthorende in de hand kreeg gedrukt om een poging te wagen alsnog een goed verstaander van hem te maken. De “eerste waarschuwing” voor de communicatie-overtreding geeft een aantal wijzigingen hoe je de slechthorende het leven kunt veraangenamen:

- a. kijk me aan als je tegen me spreekt;
- b. spreek rustig;
- c. artikuleer goed;
- d. praat niet met een sigaret in of met je hand voor de mond;
- e. raak niet geïrriteerd als ik je vraag iets te herhalen; schreeuwen komt de verstaanbaarheid niet ten goede.



## Zelfbewuster

Aangemoedigd door het succes en de goede ontvangst, die het Journaal voor Doven en Slechthorenden heeft gekregen en door het feit dat in verschillende nieuwe gebouwen in ons land ringleidingen voor doven werden aangelegd (waar de activiteiten van de SHJO niet vreemd aan waren) is hun optreden naar buiten terecht en zelfbewuster geworden. Klazien van Brandwijk, jeugdwerkbegeleidster en parttime medewerkster van de organisatie, drukt het zo uit: “We gaan door met deze actie net zo lang tot de mensen zich normaal gaan gedragen tegenover slechthorenden. Net zo lang tot de jongeren net zo veel kansen hebben op een baan en net zo lang tot slechthorende kinderen dezelfde mogelijkheden hebben in het onderwijs. Dat kan honderd jaar duren, maar het kan ook korter zijn. Het ligt er maar aan hoe de samenleving zich opstelt.”

Als slechthorende moet je eigenlijk net iets brutaler, geduldiger, vasthoudender en nog weet hoeveel meer positieve eigenschappen hebben om je waar te maken in het leven. Ria geeft als voorbeeld het lot van een kennisje, die de Sociale Akademie had bereikt. Ze moest zelf ontzettend veel moeite doen om mee te draaien. Hoewel iedereen wist van haar handicap, want al heb je een gehoorapparaat dan pakje nog niet alles op wat er wordt gezegd, leken de docenten en medeleerlingen dat steeds weer te vergeten. Niet de eigen vergeetachtigheid en onachtzaamheid wordt als dom of onattent gezien, néé, men wordt boos omdat de slechthorende hem of haar niet verstaat. Als je het goed bekijkt verschrikkelijk irreal. Maar dat is de moeilijkheid waar elke slechthorende dag in dag uit mee te kampen heeft. Met de banen is het al evenzo gesteld. De slechthorenden zijn niet minder intelligent of “anders” dan mensen die een bril dragen. Toch gaan heel wat leuke banen aan hun neus voorbij, zomaar omdat ze doof zijn. En maar weinigen nemen de moeite om na te gaan of zo’n slechthorende dat bepaalde werk nu echt minder goed zou kunnen doen dan een “normaal” mens.

Een andere houding van de samenleving zou een aparte school voor slechthorenden overbodig maken, zou er voor kunnen zorgen dat ze zich even gemakkelijk kunnen ontplooien als ieder ander kind, zou er voor zorgen, dat ook slechthorenden de baan krijgen die ze verdienen. Want alleen apart zou kunnen blijven is misschien de disco-avonden die de slechthorende jongeren voor zichzelf organiseren”, want daar word je als horende knettergek” zegt Klazien van Brandwijk. “Ze laten die muziek zó hard draaien. En als het henzelf te dol wordt, zetten ze gewoon hun apparaat af”.

Extra moeilijkheden zijn bijgeluiden en muziek. Een horende merkt daar ternauwernood iets van in het dagelijks leven. Via het gehoorapparaat worden ze twee tot driemaal zo hard, waardoor allerlei andere klanken, gesprekken weer verloren gaan.

## Een beetje moeite

Wie de moeite neemt het “zwarte boekje” aan te schaffen komt er pas goed achter hoe vaak slechthorenden een onzichtbaar bordje “verboden toegang” in hun leven tegenkomen. Je zou bijvoorbeeld denken dat een keel-neus- en oorarts, die onder zijn patiënten toch ook wel slechthorenden zal hebben, rekening houdt met de handicap van hen. Maar nee hoor, de geluidsinstallatie in de polikliniek laat optimistisch horen wie de volgende is die van zijn diensten gebruik mag maken. De slechthorende patiënt zit uiteraard gespannen of wanhopig op dit signaal te wachten en kan zonder de hulp van een hopelijk bereidwillige medepatiënt niet het moment bepalen wanneer het zijn beurt is. Een lichtsignaal om de beurt aan te geven zou een oplossing zijn (Je moet er niet aan denken wat de reactie zou zijn als men in hetzelfde geval voor blinden een lichtsignaal zou maken. Iedereen zou zich verbazen over zo’n stomiteit!)

Feestjes, leuk, gezellig! Tenminste als het er wat lichter was zodat je tenminste kunt zien wat ze zeggen.

Dan de loketten, er wordt wat achter gemompeld en als je al te lang zeurt naar de smaak van de man of vrouw er achter, dan wordt de toon verhoogd tot schreeuwen en dan is je zaak helemaal verloren.

Ben je je fiets sleutel verloren of heb je een lekke band dan kan ieder ander naar huis bellen of pa je even komt halen met de auto. Jij mag echter gaan lopen omdat de telefooncel voor jou geen soelaas biedt omdat er geen versterker op de telefoon zit. Geen geldverslindende zaak overigens.

Maar intussen worden er wel allerlei nieuwheidjes op telefoongebied gelanceerd, die bijvoorbeeld voor zakenmensen erg handig zijn.

Hoe je je op een station voelt als je op een trein wacht en je hoort in de verte de stem van een omroepers, die best iets zou kunnen zeggen over jouw trein, en alle voorbijvliegende reizigers hebben geen oor voor jouw slechthorendheid, is bepaald niet leuk. Slechthorenden willen eindelijk ook wel eens als mens worden gezien. Of, zoals Klazien het zegt: ‘Het



zou voor hen niet moeten zijn “Ik ben slechthorend en ik heet Pietje” maar: “Ik ben Pietje en ben slechthorend en daarom moetje in bepaalde situaties wat rekening met me houden”!

In de herfst hoopt de SHJO een lijst te publiceren welke obstakels er in onze samenleving te vinden zijn.

Slechthorende jongeren zijn intussen op pad gegaan om schouwburgen, bioscopen en allerlei andere openbare gebouwen, instanties en personen te testen op hun verstaanbaarheid en toegankelijkheid voor slechthorenden. Hoe die “zwarte lijst” er uit gaat zien, hangt af van de bereidwilligheid van de samenleving om gehoor te geven aan de dringende vraag van een grote groep jongeren: “Wij willen óók als normale mensen funktioneren en niet als zielige en bijzondere jongeren.”